

25

Svatojakubské Audite Organum
St. James Audite Organum

uvádí

MEZINÁRODNÍ VARHANNÍ FESTIVAL

Bazilika sv. Jakuba

Praha – Staré Město, Malá Štupartská 6

6. 8.–24. 9. 2020 v 19 hodin

videoprojekce

MEZINÁRODNÍ VARHANNÍ FESTIVAL
BAZILIKA SV. JAKUBA

Festival se koná za laskavé finanční podpory Ministerstva kultury a Hlavního města Prahy,
pod záštitou Apoštolského nuncia arcibiskupa Mons. Charlese Daniela Balva
a radní hl. m. Prahy paní MgA. Hany Třeštíkové.

Draží přátelé,

jsem vděčný a poctěn opětovným pozváním stát se patronem Mezinárodního varhanního festivalu, který se odehraje v překrásných a historických prostorách baziliky sv. Jakuba. Tento rok je výjimečný tím, že festival oslaví své stříbrné jubileum, tedy 25 let svého trvání.

Pokud se mohu vyjádřit trochu na osobní úrovni, cítím své určité spojení s hudební historií baziliky. Když mě totiž její rektor, pater Oldřich Prachař, a paní varhanice Irena Chříbková loni navštívili, aby mě požádali o záštitu 24. ročníku festivalu, odebral jsem se do své pracovny a po chvíli jsem přinesl CD, které jsem si zakoupil před více než dvaceti lety, když jsem poprvé pobýval v Praze a působil jako rada apoštolské nunciatury. Ten CD nosič totiž obsahuje nahrávky skladatelů, které spojuje bazilika sv. Jakuba. Tedy hudba Bohuslava Matěje

Černohorského, Bedřicha Antonína Wiedermanna, Jiřího Ropka, Petra Ebena a dalších. To vše v podání Ireny Chříbkové a v některých skladbách ve spojení s trubkou.

I když já osobně na žádný hudební nástroj nehraji a moje znalosti z oblasti hudby jsou laické, hudba mi odjakživa přinášela potěšení. Poslouchám ji většinou z nahrávek. Na Praze je však fascinující to, že doslova každý den máte možnost navštívit nějaký koncert. Živá produkce nepřináší pouze zážitek z krásy hudby, ale též možnost sledovat umělecký styl a zaujetí jednotlivých hudebníků. Na obvyklých varhanních koncertech je sice propojení posluchačů a varhaníka na kůru omezené, ale díky moderní technologii videoprojekce mohou posluchači festivalových koncertů sledovat varhaníky přímo při hře.

Hudba je univerzální formou výrazu, díky níž mohou lidé mezi sebou komunikovat, aniž by sdíleli jeden společný jazyk. Hudba pomáhá překonávat bariéry a staví mosty. Což v Praze, jejíž nejslavnější památkou je Karlův most, vytváří krásnou paralelu. Stejně tak Mezinárodní varhanní festival spojí dohromady díla různých hudebních skladatelů, díla různých hudebních období a stylů a talent varhaníků, pocházejících ze všech koutů světa.

Věřím, že ohromující interiér baziliky sv. Jakuba a příjemný zvuk hudby přinesou uspokojení těm, kteří navštíví festivalové koncerty i těm, kteří si pořídí DVD, jež vychází u příležitosti 25. výročí festivalu.

Mons. Charles D. Balzo
apoštolský nuncius

6. 8. 2020

Hvězdná Paříž

DAVID CASSAN (Francie)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685–1750)

Preludium a fuga G dur BWV 541

CÉSAR FRANCK (1822–1890)

Chorál č. 2 h moll

JEHAN ALAIN (1911–1940)

Litanies JA 119

LOUIS VIERNE (1870–1937)

Scherzo

z 2. symfonie e moll op. 20

JEAN GUILLOU (1930–2019)

Toccata

IMPROVIZACE NA BIBLICKÝ TEXT

Vítězství v deseti prestižních mezinárodních varhanních soutěžích (např. Chartres, St. Albans, Haarlem) doslova raketově nastartovala oslnivou uměleckou kariéru **Davidu Cassana**, jednoho z nejžádanějších francouzských varhaníků. Studoval na konzervatoři v Caen a na Vysoké hudební škole v Paříži a Lyonu pod vedením uznávaných pedagogů, jako jsou T. Escaich, P. Pincemaille, Ph. Lefebvre, F. Espinasse, J. F. Zygel a E. Le Prado. Jako sólista vystupuje David Cassan v koncertních sálech i katedrálách, na četných festivalech doma, v Evropě, Rusku, Islandu, Číně a Izraeli. Spolupracuje také s řadou významných symfonických i komorních těles a sborů. Kritika vyzdvihuje především jeho vynikající interpretaci skladeb J. S. Bacha, francouzských autorů 19. a 20. století a naprosto originální a doslova strhující improvizací koncerty. Svou varhanní a klavírní hrou s oblibou doprovází i němé filmy. Je žádaným lektorem mezinárodních mistrovských kursů (Petrohrad, Peking, Bern, Milán, Lausanne, Paříž ad.), zasedá v porotách varhanních soutěží. Vyučuje hru na varhany na konzervatoři v Nancy a improvizaci na konzervatoři v Saint-Maur-des-Fossés. Je titulárním varhaníkem protestantského kostela Oratoře Louvre v Paříži.

Ve spolupráci s Francouzským institutem v Praze

Posledním působištěm **Johanna Sebastiana Bacha** se od roku 1723 stalo Lipsko. Jako kantor u sv. Tomáše a ředitel lipské hudby měl na starosti hudební provoz ve čtyřech kostelích. Komponoval hlavně kantáty, pro varhany napsal méně skladeb, zato však závažnějších a propracovanějších. *Preludium a fuga G dur* patří k Bachovým nejradostnějším varhanním skladbám. Dvojice skladeb netvoří kontrast, obě jsou motorické, živé, zejména fuga. *Preludium*, které celé probíhá v pevném trojdobém metru, začíná rozloženým akordem, činicím dojem fanfáry. Užité figurace se během skladby vícekrát opakují. Důsledně čtyřhlasá fuga má jednoduché téma z opakovaných tónů, které působí majestátním, opět téměř fanfárovým dojmem. Vrcholem z tučtu rozsáhlejších skladeb **Césara Francka** je trojice varhanních chorálů z posledního roku jeho života. Tyto vícedílné skladby bez liturgického určení nevycházejí z melodie gregoriánské, ani protestantské, spíše jsou symfonickými freskami určenými varhanám. Druhý z nich – *Chorál h moll* – je sice od prvních tónů zdánlivě nejméně efektní, ale hráčsky nejnáročnější. Vážné vstupní téma ve formě passacaglie se čtyřmi variacemi střídá mezihra, po ní se objevuje druhé téma a následuje dramatický recitativ; první téma se vrací v poněkud oživeném tempu a prochází v něm až do ztišeného konce. *Chorál h moll* Franck dedikoval svému o osm let mladšímu (tehdy sedesátiletému) příteli Augustu Durandovi, který býval jeho žákem a který později založil proslulé hudební vydavatelství.

Francouz **Jehan Alain** byl mimořádným talentem, jehož život ukončila válka, padl rok po narukování v pouhých devětadvaceti letech. Pocházel z varhanní rodiny. Jeho sestra Marie-Claire byla vynikající varhanicí; koncertovala několikrát i v bazilice sv. Jakuba. Jehan Alain byl od třinácti let činný jako chrámový varhaník, později mj. v nejstarší synagoze v Paříži. Studoval na pařížské konzervatoři. Nejhranější ze tří desítek Alainových varhanních skladeb jsou *Litanie* (1937), které vycházejí z jediného, stále se opakujícího a postupně gradujícího

tématu – stejně jako se opakují prosby v modlitbě litaní.

Od narození téměř nevidomý **Louis Vierne** pocházel z Poitiers. Roku 1900 byl jednohlasně jmenován varhaníkem v katedrále Notre Dame v Paříži. Téměř symbolicky zemřel za tamějším nástrojem po sedmatřiceti letech varhannického působení při svém 1750. recitálu. Pedagogicky působil na pařížské konzervatoři, kterou dříve absolvoval, i na Schole cantorum. Byl varhaníkem chrámovým i koncertním, vystoupil v Evropě i v USA. Kompozičně navázal na Francka a Widora a dále rozvinul francouzský symfonický styl, vycházející z varhan Aristida Cavallé-Colla. Vytvořil šest varhanních symfonií, které jsou vždy v jiné mollové tónině. *Scherzo* z Druhého symfonie (1902) je drobnou radostnou skladbou v obvyklé formě s vloženou střední částí.

Jean Guillou, který zemřel v loňském roce, studoval na pařížské konzervatoři u Duprého, Duruflého a Messiaena. Pedagogicky působil nejprve v Lisabonu, potom žil v Berlíně. Svou virtuozitu představil nejen jako interpret, ale i jako improvizátor na četných recitálech v Evropě a v Severní Americe. Roku 1963 se stal titulárním varhaníkem pařížského chrámu sv. Eustacha, kde působil až do roku 2015. Spolupracoval s předními varhanářskými dílnami na stavbě nových nástrojů ve Francii, Belgii, Itálii, Švýcarsku a Španělsku. Z jeho skladeb uveďme ohnivou, virtuosní *Toccatu* (1963), která odráží skladatelovu excentrickou povahu. Všichni skladatelé dnešního programu byli zároveň vynikajícími improvizátory. **Improvizace**, tedy spontánní, právě vymyšlená hra bez notového zápisu a bez přípravy, je spjata s varhanami úžeji než s jinými nástroji. Během křesťanských bohoslužeb bylo vždy třeba improvizovat. Mnozí varhaníci se snažili vyjádřit také mimohudební obsah. Ztvárnit v tomto případě biblické obrazy je nesmírně obtížné: schopný improvizátor však dokáže pouhými hudebními prostředky postihnout, jak chápe atmosféru biblické situace či smysl biblického výroku.

13. 8. 2020

Všechno ke cti a slávě Boží

K poctě Jiřího Ropka a Otty Nováka

PŘEMYSL KŠICA (Česká republika)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685–1750)

Sinfonie

z kantáty „Wir danken dir, Gott, wir danken“
BWV 29 / „Děkujeme ti, Bože“
(úprava pro varhany M. Dupré)**JIŘÍ ROPEK** (1922–2005)

Variace na „Victimae paschali laudes“

IMPROVIZACE NA DANÉ TÉMA**FRANZ LISZT** (1811–1886)Fantazie a fuga na chorál „Ad nos, ad
salutarem undam“ S 259 / „K nám,
ke spasitelným pramenům“

Přemysl Kšica vystudoval hru na varhany na Pražské konzervatoři a na AMU u J. Popelky. Na Vysoké hudební škole ve Stuttgartu byl posluchačem L. Lohmanna. Dirigoval se věnoval na konzervatoři v Teplicích pod vedením J. Valty. Varhanní improvizaci studoval u J. Vodrážky, J. Tůmy a J. Mayra. Aktivně se účastnil řady mistrovských kurzů pod vedením vynikajících umělců, jako jsou L. Ghielmi, O. Latry, G. Kaunzinger. Je držitelem mnoha ocenění z varhanních soutěží: třikrát získal cenu za varhanní improvizaci v Opavě, 3. cenu na Mezinárodní soutěži mladých varhaníků ve slovinské Lublani (2004), 2. cenu na Varhanní soutěžní přehlídce v Mostě (2005) a 2. cenu na Mezinárodní varhanní soutěži Petra Ebena v Opavě (2010). V Praze působí mnoho let jako chrámový varhaník, v současné době u sv. Mikuláše na Malé Straně. Je pedagogem varhanní hry na konzervatoři v Teplicích. Věnuje se koncertní činnosti u nás i v zahraničí (Evropa, Rusko, Čína) jak sólově, tak ve spolupráci se sbory a orchestry.

Johann Sebastian Bach působil v Lipsku od roku 1723 až do své smrti, tedy sedmadvacet let. Jako tomášský kantor zajišťoval hudbu ve čtyřech městských kostelích – u sv. Tomáše, sv. Mikuláše, sv. Matouše a sv. Petra. Jeho povinnosti se soustřeďovaly na hlavní bohoslužby o nedělích a svátcích, na nešpory, svatby a pohřby. Proto se Bach zaměřil především na komponování chrámových kantát, zejména v prvním desetiletí svého působení. Koncipoval je v ročních cyklech. Dochovaly se tak tři roční cykly kantát. V chrámu sv. Mikuláše při slavnostní bohoslužbě ke zvolení nové městské rady roku 1731 zazněla kantáta *Děkujeme ti, Bože*. Jde o jednu z mála Bachových kantát začínající instrumentální *Sinfonií*, která uplatňuje trubky, tympány a koncertantní varhany. Příznačně bachovsky motorickou, jásavou skladbu upravil pro varhany Francouz Marcel Dupré, varhanní virtuos a skladatel, profesor pařížské konzervatoře.

Jméno **Jiřího Ropka** je se zdejší svatojakubskou bazilikou nerozlučně spjato; po desetiletí tady byl Ropke varhaníkem a zavedl pravidelné, hojně navštěvované nedělní varhanní půlhodinky před bohoslužbou. Tento pražský rodák vystudoval konzervatoř a AMU, na kterých byl žákem Bedřicha Antonína Wiedermanna, později na obou školách vyučoval. Vyvíjel bohatou koncertní činnost v zemích Evropy, v Sovětském svazu a Izraeli, hrál v kulturním programu na olympiádě v Mexiku (1968). Jako první umělec z východní Evropy se roku 1995 stal členem prestižní britské Královské varhanní koleje. Natočil řadu snímků na gramofonové desky. Věnoval se také komponování, skládal od padesátých let, kdy vznikla jeho nejhranější skladba *Variace na Victimae paschali laudes* (1956), která záhy po vzniku vyšla tiskem ve Velké Británii. Jde o sedm variací a závěrečnou fugu na téma, které se v římskokatolické liturgii užívá dodnes. Je jím středověká sekvence, zřejmě z 11. století, jejíhož tvůrce přesně neznáme. Text velikonoční sekvence existuje jako píseň rovněž v českém překladu.

S Jiřím Ropkem na tomto kůru spolupracoval i **Otto Novák**. Ten studoval varhany na pražské konzervatoři. Byl činný jako ředitel kůru v chrámu sv. Václava v Praze-Nuslích a jako varhaník pražských krematorií. Od roku 1951 působil také jako varhaník Svatojakubského sboru (Cantores Pragenses). Více než třicet let (1961–1993) byl varhaníkem pražské katedrály sv. Víta. Jako katedrální varhaník hrál při významných událostech, např. při jmenování biskupa Františka Tomáška kardinálem a pražským arcibiskupem nebo při

navštěvách papeže Jana Pavla II. v Praze. Od půlky osmdesátých let byl členem papežské instituce pro duchovní hudbu Consociatio Internationalis Musicae Sacrae, byl také členem výboru Společnosti pro duchovní hudbu. Vedle chrámové činnosti koncertoval ve spolupráci s orchestry a sbory. Jeho improvizace jsou zachyceny na několika CD nosičích. Devatenácté století zrodilo romantické osobnosti virtuosů, zejména houslových, klavírních, jen několik varhanních. Jedním z hudebníků, kteří přenesli fenomenální prstovou techniku do varhan, byl **Franz Liszt**. V letech 1848–1861 působil jako dvorní kapelník ve Výmaru, kde byl ve stejné pozici na počátku 18. století zaměstnán i Johann Sebastian Bach. Tam se Liszt začal významně zajímat o varhany. Jedním z jeho monumentálních děl je *Fantazie a fuga na chorál K nám, ke spasitelným pramenům* (*Ad nos ad salutarem undam*). Skladatel je napsal právě ve Výmaru v zimě 1850 a inspiroval se populární operou Giacoma Meyerbeera Prorok z předchozího roku. Z díla odehrávajícího se za reformace v 16. století vybral latinský chorál zhudebněný Meyerbeereem a vytvořil z něj rozsáhlou půlhodinovou skladbu, ve své době nejdelší pro varhany vůbec. Jde vlastně o sonátu v tónině c moll, která sestává ze tří dílů – *fantazie, adagio a fugy* – a obsahuje celkem sedmadvacet variací tématu. Její harmonický jazyk je nesmírně bohatý. Barevná *fantazie* je oživená a harmonicky neklidná, prochází přes *adagio Fis dur* až k *fuze*, která končí v triumfální C dur.

Hrací stůl z let 1982–2011

20. 8. 2020

Hlas rodné Rusi

NATALIA UZHVI (Rusko)

Program:

GEORGI ALEXANDROVIČ MUŠEL

(1909–1989)

Toccata

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685–1750)

Partita „Ach, was soll ich Sünder machen“
BWV 770 / „Ach, co já hříšník dělat mám“

MIKAEL TARIVERDIEV (1931–1996)

Dvě chorální preludia

Largo, rigoroso
Andante pastorale

OLEG JANČENKO (1939–2002)

Meditace

HUGO DISTLER (1908–1942)

5 kusů z cyklu 30 kusů pro malé
varhany op. 18Schnelle / Rychlá
Gehende / Krácející
Flinke / Hbitá
Rasche / Zbrklá
Zurückhaltende / Zdržlivá

JOSEPH JONGEN (1873–1953)

Sonata eroica op. 94

Laureátka několika mezinárodních varhanních soutěží **Natalia Uzhvi** pochází z Moskvy. S hrou na varhany začala na akademickém lyceu u G. V. Semenové. Poté pokračovala na Moskevské státní konzervatoři P. I. Čajkovského ve třídě N. H. Gurrewy-Wedernikové. V roce 2011 ukončila s vyznamenáním svá studia v Rusku a zahájila magisterské studium na Vysoké hudební škole v německém Lübecku u A. Gasta. Zúčastnila se mnoha varhanních kurzů se skvělými pedagogy J. Guillouem, L. Roggem, O. Latrym, B. van Oostenem, L. Lohmannem a dalšími. Je držitelkou několika titulů z nejrůznějších mezinárodních soutěží, např. v Kazani a v Moskvě (2. cena), soutěž J. S. Bacha v Lipsku (zvláštní cena vydavatelství Bärenreiter), soutěž G. Silbermanna ve Freibergu, kde se probojovala do finále, a soutěž D. Buxtehudeho v Lübecku, kde získala 3. cenu. Od roku 2014 působí jako druhá varhanice v mariánském kostele v Lübecku a před dvěma lety se stala ředitelkou kůru kostela sv. Severina v Hamburku. Vyvíjí bohatou koncertní činnost v evropských zemích a rodném Rusku, kde se také podílí na organizaci mezinárodní varhanní soutěže mladých varhaníků a zasedá v porotě.

Ruský skladatel **Georgij Alexandrovič Mušel** je u nás téměř neznámý. Studoval na konzervatoři v Moskvě (1930–1936) u Lva Oborina, Nikolaje Mjaskovského a Michaila Gněsina. Později sám vyučoval na konzervatoři v uzbeckém Taškentu. Zanechal mnohostranný kompoziční odkaz zahrnující díla jevištní, symfonická, koncerty, komorní, vokální a také sedm varhanních skladeb. Mušelova *Toccata* upoutá od prvních tónů pro nás nezvyklou melodikou, která vychází z uzbecké lidové hudby. Dominují v ní motorické figurace v manuálu, gradující postupně k monumentálnímu závěru. Jako patnáctiletý odešel **Johann Sebastian Bach** z durynského Ohrdrufu do severoněmeckého Lüneburgu, kde dva roky navštěvoval školu sv. Michaela. Zpíval tam ve školním sboru a po mutaci hrál na housle i vypomáhal na varhany. Ovlivněn hudbou Georga Böhma, jenž v tomto městě působil, napsal chorální partity, k nimž patří i *Ach, co já hříšník dělat mám* o deseti částech. Chorální partita je variační forma, která zpracovává luteránskou píseň. **Mikael Tariverdiev** se narodil arménským rodičům v Tbilisi. Hudbu studoval nejprve v Jerevanu, pak na Institutu Gněsinových v Moskvě v kompoziční třídě Arama Chačaturjana, kde absolvoval roku 1957. Stal se prominentním skladatelem, získal řadu ocenění sovětských, ale i např. Americké hudební akademie ve Filadelfii. Kompozičně byl nesmírně plodný, vytvořil opery, díla orchestrální, komorní, vokální – přes 100 písní a hudbu k více než 130 filmům. Kromě tří koncertů a Symfonie Černobyl složil i menší varhanní skladby jako *Deset chorálních předeher* (1995) navazujících na staré mistry. Tariverdiev totiž obdivoval varhany od mládí. Hrával na ně na moskevské konzervatoři. Jeho jméno také nese mezinárodní varhanní soutěž. Mezi významné ruské varhaníky a propagátory královského nástroje v Rusku (v pravoslavné církvi se nástroje, tedy i varhany neuplatňují), patřil **Oleg Jančenko**. Roku 1964 absolvoval hru na klavír, varhany a kompozici na moskevské konzervatoři. Svě znalosti si rozšiřoval na mistrovských varhanních kursech ve Vídni a v nizozemském Haarlemu. Pedagogicky působil v Minsku (1963–1971),

potom na moskevské konzervatoři a jako sólista Moskevské filharmonie, dále získal několik státních ocenění. Tento velice aktivní umělec byl roku 1987 zakladatelem Asociace varhaníků. Jančenko byl činný také kompozičně, složil 6 symfonií, 3 opery, balet a hudbu k mnoha filmům. Samozřejmě věnoval pozornost svému nástroji – varhanám. *Meditace* s příznačně rozjímavou atmosférou pochází z roku 1982.

Rodák z Norimberku **Hugo Distler** jako čtyřiatřicetiletý předčasně ukončil svůj život poté, co dostal povolávací rozkaz. Studoval v Lipsku, kde se seznámil s německou tvorbou doby Bachovy a dřívější, odtud pramenil jeho obdiv k této hudbě a jeho neobarokní kompoziční styl. Od roku 1931 byl varhaníkem u sv. Jakuba v Lübecku, o dva roky později tam začal vyučovat. Od roku 1937 působil pedagogicky na Vysoké hudební škole ve Stuttgartu a potom v Berlíně. Angažoval se i politicky. Vedle sborových děl mají varhany v Distlerově skladatelském odkazu významné místo. Vedle rozsáhlých skladeb vytvořil i řadu menších kusů jako *30 kusů pro malé varhany*.

Díky svému talentu byl Belgičan **Joseph Jongen** už jako sedmiletý přijat na konzervatoř v rodném Lutychu. Jako třináctiletý začal komponovat a jeho skladby byly velmi ceněny. Roku 1903 byl jmenován profesorem lutyšské konzervatoře. Po první světové válce působil na Královské konzervatoři v Bruselu, v letech 1925–1929 jako její ředitel. Z Jongenova bohatého kompozičního odkazu stojí za zmínku velkolepá *Symphonie concertante* (1926) pro varhany a orchestr, která vznikla na objednávku Rodmana Wanamakera pro jeho luxusní obchodní dům v americké Filadelfii, kde stojí největší varhany světa. O čtyři roky později vznikla *Sonata eroica* (1930), která je řadou variací na podmanivé téma. Tato jednovětá čtvrt hodinová skladba, pokládána kompozičně a nástrojovou stylizací za jednu z nejlepších varhanních skladeb 20. století, má rapsodický charakter naplněný emocemi a bohatými harmoniemi a graduje až do hrdivého závěru.

27. 8. 2020

Alchymie varhan

K poctě Jiřího Temla u příležitosti jeho 85. narozenin

JAN HORA (Česká republika)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685–1750)

Toccat a fuga d moll BWV 565

Chorál „Jesu bleibet meine Freude“

BWV 147 / „Ježíši, má radosti“

FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY

(1809–1847)

Sonáta č. 2 c moll op. 65

Grave. Adagio – Allegro maestoso e vivace – Fuga. Allegro moderato

LADISLAV VYCPÁLEK (1882–1969)

Dvě variační fantazie

„Vzhůru srdce“ op. 30

Jezu Kriste, ščedý kněže
Buóh všemohúci

JIŘÍ TEML (1935)

Noe (Biblický příběh č. 2)

světová premiéra

Alchymisté

Jan Hora vystudoval Pražskou konzervatoř ve třídě J. B. Kraje a hudební fakultu AMU pod vedením J. Reinbergera. Vzdělání si rozšířil ještě na Vysoké hudební škole Franze Liszta ve Výmaru u J. E. Köhlera. Již při studiu se zúčastnil mezinárodních varhanních soutěží. Stal se laureátem Mezinárodní bachovské soutěže v belgickém Gentu (1958) a Mezinárodní bachovské soutěže v Lipsku (1964). Koncertoval v celé Evropě. USA, Japonsku, Ázerbájdžánu, Gruzii a Arménii. Spolupracuje s mnoha špičkovými orchestry (Česká filharmonie, Symfonický orchestr hl. města Prahy FOK, SOČR a další). Na Pražské konzervatoři vyučoval v letech 1965–2016, na hudební fakultě AMU mezi lety 1977–2014, od 1995 jako profesor varhanní hry. V současné době působí na katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity v Hradci Králové. Často je zván do porot mezinárodních varhanních soutěží – ARD v Mnichově, Mezinárodní bachovská soutěž ve Freibergu, v Erfurtu, soutěž M. Regera v Hammu, soutěž v Ljubljani, Praze, Brně a v Opavě. Horův repertoár zasahuje do všech stylových epoch se zvláštním zaměřením na českou varhanní tvorbu. Nahrál Brixio varhanní koncerty, souborně varhanní skladby A. Dvořáka, J. B. Foerstera, L. Janáčka, B. Martinů, M. Kabeláče, A. Háby a staré české mistry J. Zacha, K. B. Kopřivu a J. K. Kuchaře. Působí také jako hudební kritik a editor varhanních skladeb (Janáček, Kabeláč).

Toccat a fuga d moll je nejslavnější varhanní skladbou vůbec. Dříve se předpokládalo, že ji **Johann Sebastian Bach** složil v prvním desetiletí 18. století. Nedochoval se totiž její autograf, ale jen opisy s řadou novějších detailů. Proto se objevila řada hypotéz, např. ohledně Bachova autorství nebo mnohem pozdější doby jejího vzniku. Po severoněmeckém vzoru začíná volnou toccatou s příznačnou úvodní figurou v unisonu a pokračuje čtyřhlasou *fugou* s šestnáctinovým tématem, jež vychází z tématu toccaty, a fantazijní kadencí s rozloženými akordy, která se blíží vstupní toccatě. Jde o efektivní skladbu, která představuje stěžejní dílo světové varhanní literatury.

Sám Bach upravil části ze svých chrámových kantát pro varhany, ale později to udělali i jiní hudebníci. Díky velké oblibě se v různých úpravách hrává chorál *Ježíši, má radosti*. Jde o melodii, která je oplétána pravidelným pohybem osminových not a krátkým basem.

Felix Mendelssohn-Bartholdy za svůj život hodně cestoval, desetkrát navštívil Anglii, kde vystupoval jako pianista, dirigent a varhaník. Velký ohlas tam měly rovněž jeho skladby. Na anglickou objednávku napsal šest sonát op. 65, které vyšly tiskem roku 1845. Nejde o skladby jednotné koncepce, ale různé délky, různého počtu vět a odlišné formy, dokonce ani ne výlučně chrámové, ale ani světské; tím vším předznamenaly novou epochu varhanní hudby. Zdaleka nejsou novými avantgardními díly, ale spíše odrážejí vlivy klavírní i orchestrální, pozděně barokní kontrapunktický jazyk Bachův a romanticky lyrickou, typicky mendelssohnovskou hudbu, někdy hráčsky náročnou, místy i značně dramatickou. *Sonáta č. 2 c moll* začíná patetickým vstupem, po němž následuje pomalá věta s prostou zpěvnou melodií. Třetí věta má slavnostní, téměř fanfárový charakter. Sonátu uzavírá čtyřhlasá fuga. Hudební kritik, publicista a zaměstnáním knihovník **Ladislav Vycpálek** rovněž komponoval. Ve skladbě byl soukromým žákem Vítězslava Nováka. Vycpálkova tvorba vychází z české hudební tradice

a z inspirace lidovou písní. V Českém requiem z doby okupace Vycpálek citoval duchovní lidovou píseň z Husovy doby *Jezu Kriste, ščedý kněže*. Přesně o deset let později se k ní vrátil ve svém 30. opusu *Vzhůru srdce* (1950) s podtitulem *Dvě variační fantazie na lidové duchovní písně z doby Husovy*. Vycpálek je vytvořil ve verzi pro orchestr a pro klavír. Autorem první varhanní verze byl profesor AMU Milan Šlechta, později tuto verzi ještě upravil varhaník Jan Hora. Lidová duchovní píseň *Jezu Kriste, ščedý kněže* byla v oblíbě od 14. století po následující tři staletí. Oblíbený nápev *Buóh všemohúci* je doložen v českém, ale i v německém a dokonce v polském prostředí. Roku 1409 pražská synoda zpěv českých písní s výjimkou těchto dvou a ještě dalších dvou zakázala.

Letošní pětáosmdesátník **Jiří Teml** náleží k předním českým skladatelům. Díky zájmu o hudbu se stal soukromým žákem Bohumila Duška a Jiřího Jarocho. Od roku 1976 se stal jeho působištěm rozhlas: nejprve v Plzni, od roku 1980 v Praze. V Temlově všestranné kompoziční tvorbě mají varhany významné místo i proto, že má ke královskému nástroji osobní vztah, od mládí totiž hrál při bohoslužbách. Jeho varhanní skladby, jak sólové, tak v kombinaci s jinými nástroji či zpěvem, vynikají nástrojovou stylizací, kompoziční vyrovnaností a především invenčním bohatstvím. Teml nesehá k nadbytečnému a samolibému experimentování, ale soudobé kompoziční prostředky používá k osbitému a výrazově bohatému vyjádření svého záměru. Vytvořil několik skladeb s biblickými náměty, mj. i houslový koncert. Jeho *druhý Biblický příběh Noe* (2019) ztvárňuje známý starozákonní příběh o potopě světa. Tato jednovětá skladba vyjadřuje atmosféru dramatických událostí.

Z podnětu varhaníka Jana Hory vznikl Temlův šesťdílný cyklus *Alchymisté* (1984), jehož inspirací se staly tajemné experimenty na dvoře císaře Rudolfa II. Vzájemně kontrastní věty zobrazují pokusy hudebními postupy.

3. 9. 2020

Virtuoz a básník

KAROL MOSSAKOWSKI

(Polsko)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685–1750)

Fantazie a fuga g moll BWV 542

FELIKS NOWOWIEJSKI (1887–1946)

Preludium „Adoremus“ op. 31 č. 2

IMPROVIZACE NA DANÉ TÉMA**LOUIS VIERNE (1870–1937)**

6. symfonie h moll op. 59

Aria
Scherzo
Final

Karol Mossakowski je považován za jednoho z nejtalentovanějších varhaníků mladé generace. Je uznávaným interpretem a improvizátorem. Hudbě se věnuje od svých tří let. Pod vedením svého otce začal hrát na klavír a postupně i na varhany. Po skončení Hudební akademie v Poznani u E. Karolakové a J. Tarnawského byl přijat na Vysokou hudební školu v Paříži ke studiu hry na varhany, improvizace a skladby. Mezi jeho pedagogy patřil O. Latory, M. Bouvard, T. Escaich, P. Lefebvre a L. Fassang. K jeho největším úspěchům patří v první řadě „Grand Prix“ na mezinárodní varhanní soutěži ve francouzském Chartres v roce 2016. Již předtím však zvítězil na mezinárodní soutěži F. Nowowiejského v Poznani (2010), poté v Praze na Mezinárodní hudební soutěži Pražského jara (2013) a na dalších třech soutěžích ve Francii, a to v Angers, Biarritzu a Štrasburku. Od konce roku 2014 byl šest měsíců rezidenčním mladým umělcem v katedrále sv. Ludvíka v americkém New Orleans, kde odehrál mnoho koncertů a vyučoval hru na varhany a improvizaci. V roce 2016 jej polský Institut hudby a tance odměnil cenou „Mistr polské hudby“. Vystupuje na významných festivalech v celém světě, provádí rozsáhlý varhanní repertoár a s oblibou improvizuje. Specializuje se také na klavírní a varhanní doprovody němých filmů. Je titulárním varhaníkem katedrály v Lille, profesorem improvizace na vysoké hudební škole ve španělském Saint-Sébastien a loni byl jmenován rezidenčním varhaníkem Radio France v Paříži.

Ve spolupráci s Polským institutem v Praze

Jednou z nejhranějších a nejoblíbenějších varhanních skladeb **Johanna Sebastiana Bacha** je *Fantazie a fuga g moll*. Jde o dvě samostatné skladby z dřívějších dob: *fantazie* byla napsána v jeho předposledním působišti Köthenu, kde byl v letech 1717–1723 kapelníkem na knížecím dvoře, *fuga* vznikla zřejmě roku 1708, na počátku Bachova působení na dvoře ve Výmaru. Starší hudbu revidoval a dokončil ke konkurzu na místo varhaníka v kostele sv. Jakuba v Hamburku roku 1720. Bohužel však nebyl úspěšný, zato zmíněná dvojice skladeb se zařadila mezi nejhranější varhanní díla vůbec. *Fantazie* je rozčleněna do pěti dílů, začíná recitativním stylem a volně dramatické plochy se střídají s klidnějšími. Fascinující je z hlediska harmonie, protože prochází mnoha tóninami. Kontrast přináší *fuga*, která má radostné pohyblivé téma a která má rovněž pozoruhodný harmonický průběh. Tónina g moll byla v Bachově době pokládána za téměř nejkrásnější tóninu, spojující vážnost s oduševnělou líbezností.

Dříve opomíjený **Feliks Nowowiejski** je v poslední době v Polsku ceněn jako významný skladatel, ve své době byl činný jako dirigent, klavírista a varhaník. Studoval nejprve v Berlíně a pak, jako mnoho dalších polských hudebníků, v Řezně, kde se zaměřil na chrámovou hudbu. Vrátil se do Berlína, kde byl v kompozici žákem Maxe Brucha, a pro zajímavost měl dokonce lekce u Antonína Dvořáka v Praze. Díky Meyerbeerově ceně Královské akademie krásných umění (získal ji dokonce dvakrát) mohl podniknout studijní cesty po Evropě, Asii a Africe (1902–1905). Působil jako ředitel Krakovské hudební společnosti (1909–1914). Po první světové válce se usadil v Poznani, kde vyučoval na státní akademii a na hudební škole varhany a teoretické předměty. Spolupracoval s rozhlasem a usiloval o popularizaci varhanní hudby. Během života získal řadu ocenění a uznání, např. Polskou státní hudební cenu (1935). Jeho hudební jazyk se vycházel z pozdního romantismu, zřejmě proto byly jeho varhanní skladby dlouho přehlíženy a opomíjeny. Nowowiejski získal na soutěžích v Arrasu (1911) a v Paříži (1922) ocenění za své varhanní skladby. Jímavé *Preludium „Adoremus“* zpracovává Nowowiejského smíšený sbor na krátký text o úctě k Nejsvětější Svátosti.

Improizační umění varhaníků bylo ceněno odedávna. Obdivovanými improvizátory byli skladatelé dnešního programu Johann Sebastian Bach nebo Francouz Louis Vierne. Lidé mnohdy přicházeli do chrámů z velké dálky, aby jejich proslulé

improvizace vyslechli, varhanního improvizátora vyhledávali žáci, aby se od něj alespoň zčásti naučili jeho výjimečnému umění. Mnoho skladeb v celé historii varhanní hudby vzniklo z improvizace. Za improvizaci pokládáme zejména volné formy jako *preludia*, *preambula*, tedy *předehry*, dále *fantazie*, *toccaty* a samozřejmě i *variací* a kontrapunktické variační formy jako *ciaccona* a *passacaglia*. Příklady takových skladeb nalezneme na každém koncertě letošního svatojakubského festivalu.

Když **Louis Vierne** v mládí slyšel poprvé v pařížském chrámu sv. Klotildy hudbu Césara Francka, okouzila ho natolik, že se rozhodl pro studium varhan a klavíru. Na pařížské konzervatoři byl žákem Césara Francka a pak Charlese-Marii Widora a Alexandra Guilmanta. Vierne pak působil jako varhaník v kostele svatého Sulpicia, od počátku 20. století v pařížské katedrále. Pedagogicky působil na pařížské konzervatoři i na Schole cantorum, která byla určena ke vzdělání kvalitních chrámových hudebníků. Navázal na své učitele a rozvinul pozděně romantický hudební jazyk. Poslední z Viernových šesti *symfonií* a poslední závažná varhanní skladba vznikla roku 1930, je naplněna tíživou atmosférou plnou chromatismů, odráží skladatelovu precitlivělou povahu, životní překážky (hlavně chybějící zrak) a osudové ztráty. Druhá z pěti vět symfonie je smutná *Aria*. Třetí *Scherzo* je nepokojnou, až bizarní groteskou. *Poslední věta* symfonie kontrastuje k předchozím, začíná odhodlaným jednohlasem a promění se v energickou a radostnou toccatu.

Nový hrací stůl z roku 2011

10. 9. 2020

Hudba na rozhraní

IVANA MICHALOVIČOVÁ

(Česká republika)

Program:

WOLFGANG AMADEUS MOZART

(1756–1791)

Předehra C dur KV 399

LUKÁŠ HURNÍK (1967)

Ad vitam aeternam

světová premiéra

CÉSAR FRANCK (1822–1890)

Chorál č. 3 a moll

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685–1750)

Fantazie a fuga c moll BWV 537

OLIVIER MESSIAEN (1908–1992)

Les Bergers / Pastýři

Dieu parmi nous / Bůh mezi námi

z cyklu La Nativité du Seigneur/ Narození Páně

Ivana Michalovičová pochází z Prahy.

Po gymnáziu absolvovala Pražskou konzervatoř ve třídě J. Kalfuse, poté byla přijata na Akademii múzických umění, kde studovala pod vedením J. Tůmy. V rámci studií absolvovala roční studijní pobyty ve francouzském Štrasburku (varhany u A. Heurtematte, improvizace u D. Maurera a P. Lefebvra, generálbas u F. Jacoba). Zúčastnila se řady interpretačních kurzů vedených významnými varhaníky (L. van Doeselaar, S. Engels, L. Ghielmi, S. Kaminski, O. Latry, J. Essl, K. Owolabi, M. Schmeding, H. Vogel). Vystupuje na koncertech u nás i v zahraničí, spolupracuje se sólisty, intenzivněji především s flétnistkou Evou Prchalovou. Pravidelně účinkuje se smíšeným sborem Gaudium Pragense pod vedením L. Hurníka. Premiérovala řadu děl soudobých českých autorů (I. Hurník, L. Hurník, P. Koronthály, J. Bernátek, J. Dřízal ad.). Je také členkou vokálně instrumentálního souboru Duae Tastae Cantantes, složeného ze zpívajících hráčů na klávesové nástroje, který se zabývá autentickou interpretací středověké a renesanční hudby. Pedagogicky působí v Praze.

Ač sám schopný varhaník, pro velké varhany **Wolfgang Amadeus Mozart** nezanechal žádnou skladbu. Na varhany se hrávají tři jeho kusy původně komponované pro tehdy módní pišťalový hrací stroj. *Ouvertura C dur* je varhanní transkripce fragmentu klavírní Suity C dur. Autorem závěru, původně končícím otevřeně na dominantě, a varhanní verze úvodního Grave, charakteristického terasovitou dynamikou a tečkovaným rytmem typickým pro francouzskou ouverturu, je varhaník Martin Haselböck. Fuga připomíná v tématu typické severoněmecké fugy. Skladba stojí na rozhraní klasicistní estetiky a barokní polyfonie, kterou Mozart, jak víme nejen z jeho dopisů, obdivoval.

Skladatel a pedagog **Lukáš Hurník**, dnes šéfredaktor hudební stanice Český rozhlas D-dur, pochází z hudební rodiny – je synem skladatele Ilije Hurníka a synovcem Petra Ebena. Typickým znakem Hurníkových kompozic je stylová syntéza, v jejímž rámci se setkávají rock s barokní a moderní polyfonií, chromatika s klasicistní melodikou, kantiléna s minimalistickými patterny. Skladba *Ad vitam aeternam* (Pro život věčný) vznikla v letošním roce. Její dvoudílná forma symbolizuje protiklad života pozemského, plného bojů, a vize nebeského klidu. Téma passacaglie se s každým návratem zvedne o půltón, o krůček „blíže k nebesům“. Fuga je tichým zpěvem naděje v blažený život věčný.

Osobnost **Césara Francka**, rodáka z Lutychu, je cele spjata s francouzským prostředím. Jako varhaník působil přes čtyřicet let v pařížském chrámu sv. Klotildy, kde měl k dispozici nástroj A. Cavallé-Colla; s tímto nástrojem je Franckovo dílo zvukově neodmyslitelně spjata. Pro skladatelovu tvorbu jsou typické měkké kontury melodiky, klasicky vytříbená forma a bohatá harmonie. Hudba tak osciluje na rozhraní francouzského šarmu a důmyslné polyfonní struktury. Jen několik málo měsíců před svou smrtí zkomponoval Franck své vrcholné dílo pro varhany – cyklus Tři chorály. Jejich provedení se již ovšem nedožil. Název „chorál“ zde nemá souvislost

s užitím konkrétního, ať již katolického či protestantského chorálu, všechny melodie jsou Franckovy vlastní. V úvodu *Chorálu a moll* se střídají toccatové plochy s chorálem, následuje zpěvná lyrická část, po níž nastupuje závěrečná mohutná gradace. Mezi lety 1708 a 1717 zastával **Johann Sebastian Bach** místo koncertní mistra a varhaníka na dvoře vévody Wilhelma Ernesta ve Výmaru. V tomto období vzniklo nejvíce jeho varhanních děl. Protože zde byl obklopen italskou hudbou, nemohly se její vlivy nepromítnout do jeho tvorby. Také postupně upouštěl od vlivu severoněmecké hudby a v jeho tvorbě začaly převažovat duální formy akcentující nejen strukturální, ale i obsahový a charakterový kontrast. *Fantazie a fuga c moll* se dochovala v opise Bachova žáka J. L. Krebse. Introvertnější *fantazie* je ovlivněna formou dvoudílné italské sonáty, bezprostředně na ni navazuje náladově odlišná dramatictější *fuga*. Už v tomto víceméně raném díle nacházíme Bacha – syntetika, který se v pokročilém věku dožije i dramatického přelomu hudebních epoch.

Olivier Messiaen, jeden z neoriginálnějších autorů 20. století, spojoval ve své tvorbě zdánlivě neslučitelné prvky, jako je gregoriánský chorál, zvuky přírody, orientální rytmické struktury či vlastní rytmické a harmonické systémy. Preferuje témata meditativního charakteru, věnující se vztahu člověka k Bohu, k víře. Mezi lety 1925 a 1935 vznikl cyklus *Narození Páně*, v jehož devíti částech, uvedených biblickými citáty, zhudebňuje nanejvýš přiléhavými až popisně zvukomalebnými prostředky obsah jednotlivých částí. Mottem části *Pastýři* je: „Uzřívše dítěto položené v jeslích, pastýři se vrátili velebíce Boha“. *Bůh mezi námi*, část, již celý cyklus vrcholí, je uvedena textem: „Ten, jenž mne stvořil, se usídlil v mém stanu, slovo tělem učiněno jest a přebývalo ve mně. Velebí duše má Hospodina a duch můj zaplesal v Bohu, mém Spasiteli“. Messiaenova hudba nás tak přivádí k mysterióznímu styčnému bodu světa lidského a Božího.

17. 9. 2020

Barokní formy
a romantické city

JOHANNES ZEINLER (Rakousko)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)
Passacaglia c moll BWV 582GABRIEL FAURÉ (1845–1924)
Suita Pelleas a Melisanda op. 80(úprava L. Robilliard)
Prélude
Fileuse / Přádlena
Sicilienne
La Mort de Mélisande / Smrt MelisandyANTON HEILLER (1923–1979)
Tanz-ToccataFRANK BRIDGE (1879–1941)
Adagio E dur č. 2
z cyklu Tři kusy H 63MAX REGER (1873–1916)
Fantazie a fuga d moll op. 135bVe spolupráci s Rakouským kulturním fórem
v Praze

Johannes Zeinler je přes své mládí vyhledávaným umělcem. Je to díky absolutnímu vítězství v mezinárodní varhanní soutěži v anglickém St. Albans (2015) a následně i ve francouzském městě Chartres získal prestižní ocenění „Grand Prix“ (2018). Je však i laureátem mezinárodních soutěží ve Wiesbadenu, Kitzbühelu (2012) a v Lichtenštejnu (2013). Narodil se ve městě Tulln an der Donau blízko Vídně. Hru na varhany studoval nejprve na Univerzitě hudby a umění ve Vídni u K. Kuchlinga a P. D. Perettiho, hru na klavír u Ch. Karajevy a také církevní hudbu. Další studentská léta prožil v Toulouse, kde pod vedením M. Bouvarda a J. W. Jansena objevil krásu francouzské varhanní literatury. Hru na cembalo jej vyučovala Y. Bouvard. V současné době studuje hru na klavíriorgnum, cembalo a klavichord (M. van Delft) na Vysoké škole hudby a divadla v Hamburku. Také se tam zdokonaluje u W. Zerera v oboru staré hudby. Tento studijní program nabízí také další možnosti v oblasti improvizace u T. Jellmy a cembala u J. Hofmanna ve spolupráci s Konzervatoří prince Clause v Groningenu. Jeho hudební vzdělání doplňují i četné další mistrovské kurzy u významných osobností. Bohatá koncertní činnost jej zavedla na nejvýznamnější festivaly po celé Evropě, Kanadě a Rusku. Nahrává pro rozhlas i televizi. Samozřejmostí je jeho působení jako chrámový varhaník, a to především ve vídeňské dvorní kapli.

V tvorbě **Johanna Sebastiana Bacha** nalezneme řadu variačních forem, pro varhany jsou to např. chorální partity, tedy variace na luteránské písně, které složil v Lüneburgu, kde na samém počátku prvního desetiletí 18. století navštěvoval školu sv. Michaela. Rovněž z mladšího období pochází i jedno z jeho nejslavnějších a nejzajímavějších děl – *Passacaglia c moll*. Jde o variace nad ostinátním basem, jehož první čtyři takty se shodují s tématem z varhanní mše Francouze Andrého Raison. Bach na ně napsal celkem dvacet variací, po nichž následuje fuga se stálou protivětou. Mimořádné dílo budilo pozornost badatelů, kteří se ho pokoušeli vyložit z hlediska číselné, náboženské i liturgické symboliky, interpreti ho zase upravili např. pro klavír, instrumentovali pro orchestr, dechový ansámbl i pro jazzový soubor.

Gabriel Fauré studoval na Niedermeyerově škole v Paříži, kde byl žákem Camilla Saint-Saëns. Později byl činný jako varhaník v Rennes, v několika pařížských kostelích, hlavně u sv. Sulpicia a v La Madeleine jako Saint-Saënsův asistent, také jako sbornistr, dirigent, klavírista, pedagog, hudební kritik a dokonce editor Bachových varhanních skladeb. Slavnou osobností se stal až po padesátce. Od roku 1896 byl profesorem kompozice na pařížské konzervatoři (jeho žákem byl mj. Maurice Ravel), od roku 1905 pak jejím ředitelem. Faurého tvorba vyniká lyrismem a ušlechtilým výrazem. V devadesátých letech jezdil do Londýna, kde dostal objednávku na scénickou hudbu k symbolistickému dramatu Maurice Maeterlincka *Pelléas a Melisanda* (1898). Fauré ji zpracoval do suity, kterou pro varhany upravil Louis Robilliard, profesor lyonské konzervatoře, varhaník u sv. Františka Saleského a varhanní virtuos.

Vídeňan **Anton Heiller** studoval varhany, cembalo a kompozici za druhé světové války na akademii, kde hned od roku 1945 začal působit. Byl světozně proslulým koncertním varhaníkem, vynikal zejména interpretací obdivovaného Bacha. Roku

1952 zvítězil v mezinárodní improvizáční soutěži v nizozemském Haarlemu. Kompozičně navázal na Hindemitha, uplatňoval polyfonii i gregoriánský chorál a luteránské písně německé a dánské. Vedle liturgických kusů napsal pro varhany efektní *Taneční toccatu* (1971).

Angličan **Frank Bridge** je znám hlavně jako učitel slavného skladatele Benjamin Brittena. Studoval hru na housle a kompozici na Královské hudební škole v Londýně. Rychle se etabloval jako vynikající dirigent a komorní hráč, mnohdy díky záskokům. Byl violistou dvou známých smyčcových kvartetů. Vedle toho řídil nově založený New Symphony Orchestra, London Symphony Orchestra a další tělesa, operní představení v Savoy Theatre a v Covent Garden a také Promenádní koncerty. Jako dirigent vystoupil v roce 1923 v americkém Bostonu, Clevelandu, Detroitu a New Yorku. V prvním desetiletí 20. století vytvořil řadu komorních skladeb, písní a několik skladeb pro varhany, mezi nimi také *Tři kusy op. 63* (1905), z nichž prostřední *Adagio E dur* si Johannes Zeinler vybral pro dnešní program.

Max Reger prošel řadou měst: studoval na konzervatořích v Sondershausenu a Wiesbadenu, dále působil v Mnichově, v Bachově posledním působišti Lipsku, jako dirigent v Meiningenu a později v Jeně. Byl činný pedagogicky, koncertoval po Evropě, vystoupil i v českých zemích. V oblasti symfonické a komorní stojí neprávem ve stínu svých kolegů, ale jeho varhanní díla jsou stálicemi v koncertních programech. Reger vycházel harmonicky z novoromantismu, psal však absolutní hudbu, dbal na hudební formu a svůj největší vzor našel v Bachovi a v kompozičních postupech baroka. Regerův hudební jazyk byl terčem kritiky, z níž si on sám ale nic nedělal. *Fantazie a fuga d moll* (1915) je věnována skladateli Richardu Straussovi a existuje ve dvou verzích. Má všechny znaky Regeera: vypjatý výraz, přebujelý chromatismus, virtuozitu, výtečné propracovanou polyfonii a geniálně promyšlenou, z malých ploch vystavěnou koncepci.

24. 9. 2020

Jistota elegance

K poctě Otomara Kvěcha u příležitosti jeho nedožitých 70. narozenin

IRENA CHŘIBKOVÁ

(Česká republika)

Kühnův smíšený sbor
Jaroslav Brych sbormistr
Jaroslav Březina tenor
Lydie Härtelová harfa

Program:

ALEXANDRE GUILMANT (1837–1911)

5. sonáta c moll op. 80

Allegro appassionato
 Adagio con molt' espressione
 Scherzo

OTOMAR KVĚCH (1950–2018)

Sonáta č. 5

Andante meditativo
 Allegro vivo alla breve
 Moderato, rubato

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685–1750)

Preludium a moll BWV 551

LEOŠ JANÁČEK (1854–1928)

Otče náš

pro smíšený sbor, tenor a varhany

Přední česká varhanice **Irena Chřibková** působí v bazilice sv. Jakuba v Praze jako titulární varhanice a ředitelka kůru. V roce 1996 zde založila Mezinárodní varhanní festival a další cykly. Během jejího působení u největších pražských varhan se staly velmi známé její nedělní svatojakubské půlhodinkové varhanní duchovní hudby. Po studiích na kroměřížské konzervatoři, pražské AMU a v Paříži absolvovala úspěšně několik interpretačních soutěží, které nastartovaly její uměleckou kariéru. Koncertuje v celé Evropě, Japonsku, Rusku, Islandu, Izraeli a USA. Je vyhledávanou interpretkou soudobých děl. Spolupracuje s předními zpěváky a instrumentalisty. Její diskografie obsahuje především skladby české a francouzské varhanní literatury. Má řadu rozhlasových i televizních nahrávek. Po pětiletém pedagogickém působení na Konzervatoři P. J. Vejvanovského a Konzervatoři Evangelické akademie v Kroměříži nyní vyučuje v Praze. Zasedá v porotách varhanních soutěží a vede interpretační kurzy. Je předsedkyní Nadačního fondu Sancti Jacobi Organum.

Kühnův smíšený sbor patří do hudebního světa již 60 let. Vznikl v roce 1959 připojením mužských hlasů k původně ženskému komornímu sboru, který založil ještě během svých studií na AMU v roce 1958 Pavel Kühn (1938–2003). Navázal tak na práci svých rodičů sbormistrů Markéty a Jana Kühnových. Pavel Kühn záhy vytvořil z nového tělesa špičkový sbor vynikajících interpretačních kvalit. Ty byly mnohokrát uznány hudební veřejností i odbornou kritikou nejen v naší zemi, ale i v řadě zemí Evropy, kam je sbor zván k pravidelnému hostování. Sbor uvádí zejména větší skladby a sborové cykly všech slohových epoch, účinkuje však i v repertoáru oratorním a kantátovém. Nahrál řadu významných gramofonových desek.

Jaroslav Brych vystudoval nejprve hru na lesní roh na pardubické konzervatoři a poté dirigování na pražské AMU u V. Neumanna, J. Veselky a R. Elišky. Od roku 2017 je sbormistrem Kühnova smíšeného sboru, vede Foersterovo komorní pěvecké sdružení a spolupracuje s Pražským filharmonickým sborem. Učí na Hudební fakultě AMU, Konzervatoři Jaroslava Ježka v Praze a na Konzervatoři v Pardubicích.

Jaroslav Březina je od roku 1993 sólistou opery Národního divadla v Praze a držitelem Ceny Thálie za rok 2015. Bohatá je i jeho koncertní činnost doma i v zahraničí.

Lydie Härtelová působí jako sóloharfistka Symfonického orchestru Českého rozhlasu a pedagog na Pražské konzervatoři. Je členkou souborů Trio cantabile a Trigonum musicum.

Alexandre Guilmant pocházel z varhanické a varhanářské rodiny z Meudonu, městečka hned u Paříže, kde se už jako šestnáctiletý stal chrámovým varhaníkem. Studoval v Bruselu u následovatele bachovských tradic Jacquesa-Nicolase Lemmensa. V šedesátých letech 19. století inauguroval několikery pařížské varhany Aristida Cavallé-Colla. Díky doporučení tohoto slavného varhanáře se stal od roku 1871 na třicet let varhaníkem v nově postaveném chrámu Nejsvětější Trojice v Paříži. O sedm let později byl jmenován také varhaníkem v Paláci Trocadéro. Na konci století byl jmenován profesorem varhanní hry na pařížské konzervatoři. S ohromnými úspěchy koncertoval v Evropě a v Americe, měl nastudován repertoár ohromné šíře. Guilmantovu obsáhlou varhanní tvorbu lze rozdělit na liturgickou a koncertní, z níž vyniká jeho osm sonát. *Pátá sonáta c moll* (1894) má pět vět, z nichž zazní první tři. Vážné *Allegro appassionato* s radostnými epizodami je vystředáno pomalou větou naplněnou hlubokým výrazem, *Scherzo* je ostře řezané a příznačně žertovné, vložené epizody jsou odlišného charakteru.

Rodilý Pražan **Otomar Kvěch**, jemuž je věnován dnešní koncert, začal komponovat už v dětství pod vedením Jana Zdeňka Bartoše. Vystudoval na Pražské konzervatoři hru na varhany (u Josefa

Kubáně) a kompozici (u Miroslava Raichla, Františka Kovaříčka a J. Z. Bartoše), v níž pokračoval na Hudební fakultě AMU (u Jiřího Pauera). Od roku 1976 působil v Českém rozhlase jako dramaturg a redaktor, vedle toho vyučoval na Pražské konzervatoři hudebněteoretické předměty a kompozici a od roku 2001 také na AMU. Kompozičně věnoval varhanám značnou pozornost. Vytvořil skladby pro varhany s orchestrem, stručné kusy a šest sonát. *Pátá* z nich má název *Sonáta – meditace* (2014). Kvěch ji pokládal za osobní meditace. I když varhany umějí mohutně rozeznit velkolepé prostory, vnímal je jako intimní nástroj, na který varhaník hraje jakoby pro sebe, většinou schován na kůru nebo v koncertním sále otočen zády k publiku. Řada varhanních skladeb **Johana Sebastiana Bacha** se dochovala v opisech, nikoli v autografu, proto není jejich datace jistá. K nim náleží i *Preludium a moll*. Patří k jeho nejranějším dílům. Vytvořil ho v prvním desetiletí 18. století. Možná ho složil v Arnstadtu (1703–1708), kde byl varhaníkem Nového (dnes Bachova) kostela. Jako osmnáctiletý tu kolaudoval varhany a přitom dostal nabídku na místo varhaníka. Bylo to jeho první skutečné zaměstnání. Není vyloučeno, že Bach složil dílo ještě dříve v Lüneburgu (1700–1702), kde od svých patnácti let studoval na latinské škole. Tehdy se také

seznámil s fantastickým stylem, jehož příkladem je právě *Preludium a moll.* Po severoněmeckém vzoru střídá úseky volné, fantazijní a kontrapunktické, tj. fugy.

Obdobně jako pro Dvořáka a Smetanu také pro **Leoše Janáčka** nedisponovaly varhany vhodnými vyjadřovacími prostředky, proto pro ně napsal pouze jednotlivé skladby. Vyrostl obklopen hudbou jako dětský zpěvák v augustiniánském klášteře na Starém Brně. Studoval na učitelském ústavu a varhanické škole v Praze, krátce i v Lipsku a ve Vídni. Janáček však napsal několik skladeb s varhanami. *Otčenáš* složil původně k živým obrazům podle cyklu polského malíře Józefa Męciny-Krzesze a roku 1901 byl scénicky proveden členy amatérského divadelního spolku v Brně. O pět let později – 1906 – se Janáček ke skladbě vrátil a přepracoval ji jako kantátu o pěti částech pro tenor, smíšený sbor, harfu a varhany. Do centra pozornosti uvedl člověka a tím dal dílu realistický charakter. Obrazy, které si vybral, vyjadřují soucit se sociálně slabými: 1. Dělníci klečí v lese před křížem, 2. Rodina u zemřelého dítěte, 3. Žně, hojná úroda, blížící se bouře, 4. Žalář a v něm vězeň a 5. Lupič se vlámal v noci do pokoje, Kristus chrání spící.

Seznam účinkujících umělců na Mezinárodním varhanním festivalu v letech 1996–2020

Česká republika	Rozehnal Jan (sbormistr)
Bárta Aleš	Salvová Pavla
Bártek Michael	Schola Gregoriana Pragensis
Blahoutová Marika (tanec)	Sitková Linda
Březina Jaroslav (tenor)	Sommerová Dana (violoncello)
Čech Petr	Schley Reindlová Markéta
Černý Tomáš (tenor)	Slancová Iva
Eben David (vedoucí souboru Schola Gregoriana Pragensis)	Svoboda Pavel
Eben Marek (herec)	Sýkorová Jana (alt)
Härtelová Lydie (harfa)	Thon Tomáš
Heřmanová Věra	Troupová Irena (soprán)
Hora Jan	Tůma Jaroslav
Chřibková Irena	Tyc Petr (tanec, choreografie)
Kalfus Jan	Uhlíř Václav
Kalvodová Olga (harfa)	
Klugarová Kamila	Francie
Kšica Přemysl	Alain Marie-Claire
Kühnův smíšený sbor	Antonini Luc
Marešová Dvořáková Jiřina	Brandeis Philippe
Martínek Karel	Cassan David
Matuszek Petr (bas)	Castagnet Yves
Michalovičová Ivana	Clerc Maurice
Němcová Miriam (dirigent)	Dupont Jean-Baptiste
Nováček Zdeněk	Delabre Patrick
Opršál Martin (bicí)	Espinasse François
Pokorná Jiřina	Escaich Thierry
Popelka Josef	Hakim Naji
Poruba Martin	Choplin Sophie-Véronique
Praga Sinfonietta Orchestra	Landale Susan
Rafaja Josef	Latry Olivier
Rajnoha Petr	Lebrun Eric
Rejlek Vladimír (trubka)	Leguay Jean-Pierre
Ropek Jiří	Le Guen Véronique
Rotrekl Jan	Leurent Marie-Ange
	Pichard Jacques

Pincemaille Pierre
Robert Christian
Roth Daniel

Německo

Bogon Christoph
Dessauer Gabriel
Eckerle Michael
Forsbach Ruth
Geffert Johannes
Hielscher Hans Uwe
Laux Torsten
Linsenmeyer Klaus
Meisner Andreas
Pohl Michael
Sander Martin
Scholze Hansjürgen
Vetter Michael

Itálie

Bianchi Alessandro
Braulin Clavora Giovanni
Celeghin Luigi
Cuzzato Donato
Duella Mario
Janáčková Zuzana
Marini Roberto
Orabona Sergio
Padoin Roberto
Rodi Silvano
Zecca Luciano

Polsko

Antonik Zygmunt
Gembalski Julian
Golonka Waclaw
Grudzień Robert
Jakubczak Bartosz
Kaczor Magdalena Maria
Lyjak Wiktor
Mossakowski Karol
Perucki Roman
Seminiuk-Podraza Mirosława

Serafin Jozef
Strzadała Daniel

Švýcarsko

Bovet Guy
Bruce Douglas
Ender Astrid
Koch – de Souza Christina
Rogg Lionel

Spojené státy americké

Fishell Janette
Johnson Peggy
Kibbie James
Paukert Karel
Scott John
Steinbach Mark
Tharp Stephen
Williams Carol

Belgie

Biesemans Els
Geest de Edward
Golembiowski Karol
Hallein Eric
Seynhave Kristiaan

Slovensko

Melcová Monika
Mihalik Tomáš
Predmerská-Zúriková Anna
Szabó Imrich
Šuňavská Bernadetta
Vrábel Marek

Japonsko

Imai Hiroko
Mikami Ikuyo
Nakata Keiko
Ohki Mari
Ohira Kensuke
Yoshimura Eiko Maria

Dánsko

Bryndorf Bine Katrine
Duggan Kevin
Jessen Henrik Niels
Lorentzen Jakob
Mikkelsen Sven-Ingvar

Rakousko

Hödlmoser Peter
Planyavsky Peter
Rost Gunther
Zeinler Johannes

Kanada

Crozier Philip
Poirier Sylvie

Nizozemí

Oosten van Ben
Wingerden van Jan

Velká Británie

Titterington David
Weir Gillian

Maďarsko

Dobszay Peter
Elekes Zsuzsa
Fassang László

Litva

Budriene Irena
Juodelyte Karolina
Lesieur Marcinkuté Renata

Lotyšsko

Alpe Edite
Deksnis Talivaldis
Kalnciema Liene
Andreta

Slovinsko

Bauer Renata

Norsko

Schiager Halgeir
Tobiassen Arnfinn

Švédsko

Ericsson Hans-Ola
Fagius Hans
Rydén Per

Finsko

Lehtola Jan

Španělsko

Sampedro Jesús
Solé Paradel Juan

Izrael

Krasnovsky Roman
Roloff Elisabeth

Rusko

Kovbyk Anastasia
Uzhvi Natalia

Rumunsko

Philippi Ursula

Jižní Korea

Lee Ka Young

Argentina

Innocenzi Diego

Estonsko

Aer Kristel

Portugalsko

Esteireiro Manuel
António

Island

Sólbergsson Steinar
Björn

KlasikaPlus.cz

**PORTÁL
O KLASICKÉ HUDBĚ**

...váš vyladěný partner

KLÁŠTER MINORITŮ SV. JAKUBA v Praze

PRONÁJEM PROSTOR - KONCERTY - SPOLEČENSKÉ AKCE - KONFERENCE

www.helas.org

Svatojakubské Audite Organum
tel: +420 604 208 490
e-mail: info@auditeorganum.cz
www.auditeorganum.cz
www.facebook.com/aomvf

Ladění a údržbu varhan provádí
varhanářská firma Václava Vály.

Text: Jana Slimáčková-Michálková,
Ivana Michalovičová (10. 9.),
Irena Chříbková (medailony)
Grafická úprava: Jiří Vašíček
Fotografie: Rudo Prekop, archiv
Videoprojekce: Libor Juříček, Petr Pollák

Svatojakubské Audite Organum děkuje za laskavou podporu

Státní fond kultury ČR

